

In en Om

het Humanistisch Verbond



Mededelingen voor de leden / no. 1

Nieuwjaarsbrief

van het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond

De meesten van ons hebben wel eens in hun leven het gevoel gehad, dat zij op een nieuwjaarsdag ook opnieuw zouden willen beginnen. De oude agenda wordt weggesmeten en de nieuwe ziet er – behalve die van de managers natuurlijk – nog zo maagdelijk uit. Die laatste sigaret kan nu wel weg; we gaan een nicotine-loos jaar tegemoet. De afgelopen maanden (om niet te zeggen jaren) hebben ons veel problemen bezorgd; als we alles nu eens anders gingen aanpakken, zouden we dan niet een hoop nutteloze ballast overboord kunnen zetten?

Zo denken we soms in die laatste korte dagen van het jaar. Het is alsof we na een vermoeiende dag in een verrukkelijk bad duiken om al het stof van ons te laten afspoelen. Dan hebben we daarna het gevoel dat we helemaal verfrist zijn en dat we weer aankunnen wat ons een ogenblik tevoren nog zo scheen neer te drukken.

Dat kan een verleidelijk spelletje zijn, maar het is natuurlijk een droombeeld. Niet voor niets zegt het spreekwoord, dat de weg naar de hel met goede voornemens is geplaveid. Men kan niet werkelijk uit zichzelf stappen en met één enkele handbeweging een volgestrekte ommekeer in zijn bestaan teweegbrengen. Dat geldt evenzeer in de samenleving. Een revolutie is hoogstens een gewelddadige stroomversnelling, nooit een absoluut breekpunt maar altijd het resultaat van een reeds lang onder de oppervlakte borrelende tegenstroom. En zo gaan insgelijks aan onze ingrijpende persoonlijke beslissingen de nodige bewuste en onderbewuste voorbereidingen vooraf.

In die zin is het dus vreemd als ons aan het begin van een nieuw jaar het gevoel bekruipt, dat we onze eigen wet drastisch zouden moeten verzetten. We hadden er trouwens even goed ieder ander ogenblik voor kunnen kiezen. Want wat is de nieuwjaarsdag anders dan een kunstmatige breuk temidden van een eindeloze aanschaakeling van collega's, die zich tot weken en maanden, tot jaren en eeuwen aaneenrijgen? Niettemin blijft het vreemd, dat er door al die eeuwen heen van deze dag nooit iets méér gemaakt is. En vooral in onze moderne tijd mag men zich dit wel afvragen. Alles heeft immers geleidelijk zijn vaste plaats gekregen. We hebben een moederdag en een vaderdag; er is een diervormdag, een dag van de Verenigde Naties en in de hervormde kring spreekt men van „ge-

loven op maandag”. Zou het dan zo dwaas zijn de nieuwjaarsdag te introduceren als „de dag van de menselijke waardigheid”?

Menselijke waardigheid. Het is uiteraard een begrip waar men onmiddellijk allerlei beschouwingen aan zou kunnen vastknopen. Men kan er Kant bijhalen met zijn uiteenzettingen over „die Würde des Menschen” en dat zou zeker niet zinloos zijn. Men kan er ook ingewikkeld mee gaan doen door vragen te stellen als: wat is nu eigenlijk waardigheid, wat is de maatstaf van de waarde, zijn er absolute waardebegrippen e.d. Het een noch het ander is bij deze gelegenheid de bedoeling. Liever willen wij het in eenvoudige bewoordingen uitdrukken. Zoals de Engelse staatsman Gladstone het de vorige eeuw deed toen hij zei, dat op de bodem van alle problemen en stelsels de vraag ligt: „Wat dunkt u van de Mens?”

Wat men nu in de kringen van het Humanistisch Verbond in onze tijd van de mens denkt mag in grote trekken als bekend verondersteld worden. De eerbiediging van de concrete mens is misschien wel de meest centrale gedachte van het moderne humanisme. Zodra deze mens schuil dreigt te gaan achter abstracties als staat of ras of klasse staat de deur open voor afschuwelijke vormen juist van onmenselijkheid. Dan komt de mens in de verleiding voor een ideologie of een religieus fanatisme precies datgene op te offeren wat hij er aanvankelijk mee beoogde te ontzien. Dat is niet wat de humanist wil, die door de eeuwen heen immers juist de concrete mens heeft willen eerbiedigen, de menselijke zelfstandigheid tot ontplooiing heeft willen doen komen en ieder mens in zijn waarde heeft willen laten. Dat zou ook zijn wat op zo'n „dag van de menselijke waardigheid” in het middelpunt van de belangstelling behoorde te staan.

Het achter ons liggende jaar was er opnieuw getuige van hoe moeilijk het voor ons allen tezamen is om die richting in te slaan. We moeten er wel van uitgaan, dat we het stuk voor stuk willen. Niet omdat humanisten zo'n optimistische kijk op de mens zouden hebben. Zeker niet. De mens is in menig opzicht helemaal niet zo bewonderenswaardig. Hij kan zich onder allerlei omstandigheden met een waarlijk dierlijk egoïsme en instinct tegen zijn omgeving teweerstellen. De menselijke geest heeft huisveringwekkende afgronden; voor zover wij het

al niet wisten leerde de laatste oorlog het ons wel. Maar er zit ook een heel andere kant aan die mens. Hij onderscheidt zich van alle andere levende wezens door zijn neiging tot rekenschap en verantwoording, zijn kans om als méér dan een enkel biologisch wezen vorm te geven aan menselijke verbondenheid, waardoor een samenleving uitgroeit tot een gemeenschap, kortom door zijn vermogen tot medemenselijkheid.

Maar wat brengen wij ervan terecht? Als we naar het jongste verleden zien: niet altijd veel. Op internationaal gebied bleven ook dit jaar de geweldige spanningen bestaan. Het geeft een gevoel van toenemende machteloosheid de dreiging van de atoombom als een zwaard van Damocles boven het hoofd te zien hangen. Terwijl de moeilijkheden in Congo en Laos ons nog vers in het geheugen liggen doemen reeds nieuwe gevaren op aan de kim. De kwestie-Berlijn is een vrijwel doorlopende oorzaak van zorg; de Cuba-crisis bracht de wereld aan de rand van de afgrond om van de Chinees-Indische grensgeschillen nog maar niet eens te spreken. Op het congres van de Internationale Humanistische en Ethische Unie, dat in augustus van dit jaar in Oslo werd gehouden, is die nucleaire wedloop opnieuw aan de orde gesteld en als een dodelijke bedreiging voor de mensheid gekenschetst. Humanistische organisaties uit alle delen van de wereld waren het er over eens, dat men in het licht van die afschuwelijke ontwikkeling niet werkloos mocht blijven toezien en dat er alternatieven voor het bereiken van althans enige ontspanning aan de hand moeten worden gedaan. In de eerste plaats natuurlijk door er de regeringen en de publieke opinie van te doordringen welke enorme risico's er worden genomen. Maar verder ook door het uitwerken van allerlei zuiver praktische suggesties.

Er zal minder moeten worden gedacht in zwart-wit schema's. De volken zullen de Verenigde Naties zoveel mogelijk moeten versterken, o.m. door de recrutering van een internationale politiemacht, die in noodsituaties kan optreden. Er zullen middelen moeten worden gevonden om de bewapeningsrace te temperen, maar dat kan alleen als men tegelijkertijd de achtergronden van die wedloop onder de loep neemt. Kanonnen gaan niet van-zelf af. Er is altijd wel een reden, waarom zij tenslotte worden afgeschoten. De bestrijding van honger of gebrek in grote delen van de wereld en de rechtvaardiger verdeling van welvaart zijn positieve elementen om belangentegenstellingen uit de weg te ruimen en er langzamerhand een belangengemeenschap voor in de plaats te stellen. Van groot gewicht is bovendien, dat de publieke opinie meer en meer gaat eisen, dat men zich in het internationale verkeer houdt aan hetgeen is overeengekomen – de trouw aan het eens gegeven woord – en daarnaast dat men vormen vindt om gevestigde posities, die door de ontwikkeling der dingen eenzijdig in het nadeel van één partij zijn gaan werken, door overleg te herzien.

Het zijn gelukkig niet slechts de humanisten die zich zorgen maken. Ook uit de protestant-christelijke wereld klinken krachtige geluiden van verontrusting. De Protestantse Wereldraad van kerken en het concilie van de Katholieke kerk mogen zeker eveneens als positieve factoren in het huidige tijdsbestek worden gezien. Als er maar meer wordt nagedacht en minder automatisch gehandeld, zou dit al een stap vooruit betekenen. Want het is duidelijk, dat het niet de schrille stem van de ideologisch gekleurde emotie doch de – zij het dan misschien vooralsnog wat zwakkere – stem van de verantwoordelijkheid is, die de mensheid een nieuwe toekomst kan bieden.

Niet in de behandeling, die de negerstudent Meredith aan de Amerikaanse universiteit van Oxford ondervond, ligt de weg naar een menswaardige toekomst, maar in het doelbewuste optreden daartegen. Zo'n behandeling zaait (slot op pagina 2)

Uw taak... hun toekomst!

Centrum voor Humanistische Vorming Bijdrage f 3,75 per jaar.

Secretariaat: Oudegracht 152, Utrecht. Giro: 60 84 68 t.n.v. het Centrum voor Humanistische Vorming.

Het a.s. congres

In afwijking van wat eerder werd gemeld, zal het twee-jaarlijks congres van het Verbond in 1963 niet plaats vinden in de Stadsgehoorzaal te Leiden, maar in het Jaarbeursgebouw te Utrecht. Wij verzoeken alle belangstellenden daarvan goede nota te nemen.

Hoewel gewoonlijk slechts de afgevaardigden het congres bezoeken, hebben alle leden er toch wel mee te maken. Ze zullen namelijk worden opgeroepen de vergaderingen van hun gemeenschap bij te wonen om hun oordeel te geven over het jaarverslag van het Hoofdbestuur en over de eventuele voorstellen.

Het is niet gebruikelijk, dat we met enige drang verzoeken deze bijeenkomsten bij te wonen en aan de discussie deel te nemen. We weten dat de belangstelling voor dit soort zaken bij de meeste leden niet groot is en dan meestal onder het motto: ze doen het zo wel goed.

Nog afgezien van de vraag, of dit voor een hoofdbestuur erg inspirerend is, moet toch worden opgemerkt, dat nu juist zo'n congresvergadering van een gemeenschap de enige plaats is, waar men met enige zin zijn opmerkingen over het beleid kwijt kan omdat daardoor de afgevaardigden te weten komen, hoe de leden er over denken. Uit ervaring weten we, dat er nog een heleboel onkunde en wanbegrip bestaat over de manier waarop het hoofdbestuur te werk gaat. Dat is geen verwijt aan de leden, maar komt voort uit de gebrekkige communicatie, waaronder elke organisatie tegenwoordig

Er is echter ook nog wat anders. Vele malen, in gesprekken in de huiskamer of bij nabesprekingen na een voordracht vangen onze sprekers tal van opmerkingen op, die er op wijzen, dat de leden met vragen rondlopen of over verschillende zaken ontevreden zijn. Sommigen schrijven daarover een brief en dan weet men tenminste iets, maar de meesten doen dat niet, zouten het op en zien dan wel eens reden om zich terug te trekken of, wat nog veel erger is, te bedanken. Er zijn tal van dingen waarmee men het niet eens is en dan is het plezierig, als dit ook een keer wordt uitgesproken. We zijn een democratische organisatie, waarbij niet het H.B. de dienst uitmaakt, maar leiding geeft.

Centrum voor Humanistische vorming

De zaak begint, zij het langzaam, op gang te komen. Bij het Centraal Bureau komen elke dag aanmeldingen binnen en we hebben over de belangstelling in de pers beslist niet te klagen. In verschillende bladen zijn over onze plannen artikelen verschenen, pro en contra en dat zal, naar we tenminste hopen, nog wel een tijdje zo blijven doorgaan. Gebleken is echter al wel, dat er nog heel wat misverstanden zijn op te ruimen en dat we onze informatie nog veel intensiever zullen moeten maken.

Daarom komt in de tweede helft van januari een brochure van de pers, die als een uitvoerige documentatie beschouwd moet worden. Dit geschrift bevat uitspraken over de noodzaak van het vormingsonderwijs, geeft aan hoe we ons voorstellen het te doen en wat er nu al gedaan kan worden, om een zo groot mogelijke belangstelling te wekken.

Op een kaderconferentie, die op 3 november in Utrecht plaats vond, is met de bestuurders van de gewesten, federaties en grote gemeenschappen overlegd, wat er verder moet gebeuren. Van deze besprekingen is een uitvoerig verslag verschenen, dat aan alle besturen van het Verbond is toegezonden. Uitstekend materiaal, om ook eens in kleine groepen ter sprake te brengen.

Onze gemeenschappen laten niet na, op het Centrum de aandacht te vestigen. In bijna

Tenslotte, bij een congres en daarbij niet alleen, is het wel goed het Huishoudelijk Reglement en de Statuten van het Verbond bij de hand te hebben. De meeste leden zullen ze wel bezitten, maar als dat niet het geval mocht zijn kan men gratis een exemplaar krijgen bij het Centraal Bureau. En om er voor te zorgen, dat op den duur ook ieder lid er kennis van kan nemen is besloten om alle nieuwe leden onmiddellijk bij hun inschrijving een exemplaar toe te zenden. Al is het dan geen spannende lectuur, behalve voor de liefhebbers van dit soort zaken, in een goed functionerende organisatie is het wel nodig dat men er af en toe eens in neust.

Schriftelijk contact

Eén onzer leden, de heer D. G. de Jong, Bosstraat 16 te Baarn heeft zich tot het H.V. gewend met de vraag, of het geen zin zou hebben om door middel van brieven het contact tussen de leden te bevorderen. Hij is van mening, dat vele leden nog wel over tijd en zin zullen beschikken met elkaar van gedachten te wisselen over zaken die hen bezig houden, en dat dit bovendien ook de ontplooiing van het humanisme ten goed kan komen.

Het Dagelijks Bestuur vindt het een loffelijk initiatief en heeft hulp toegezegd als dit nodig mocht zijn. Wie voor de gedachte voelt, kan beginnen met een brief te schrijven aan ons lid De Jong (adres zie boven) en deze zal dan de zaak verder ter hand nemen. Het zal duidelijk zijn, dat het hier niet gaat om organisatorische vragen of zaken, maar meer om dingen waarvan men wel eens de behoefte heeft een ander deelgenoot te maken.

De a.s. club van schrijvers, als we dat zo eens mogen noemen, heeft als naam gekregen „Brievenbus“. Met nadruk wijzen wij er nog op, dat dus alle brieven, die hierop betrekking hebben rechtstreeks aan de heer de Jong dienen te gaan en niet aan het Centraal Bureau, Hoofdbestuur of wat dan ook.

alle blaadjes staat er wel iets over en worden de leden opgewekt er aan mee te werken. Sommigen gaan verder en treden er ook al mee in de openbaarheid. Zo heeft Utrecht op 22 november een forum gehouden onder voorzitterschap van Prof. Brandt Corstius en als leden Mr. Aantjes, protestant, lid van Tweede Kamer, Dr. Bremer, katholiek, oud-conrector van het Bonifacius Lyceum te Utrecht en Dr. Prins, humanist, oud-rector van het Grotius Lyceum te Den Haag. Er was een behoorlijke belangstelling voor, ook van de kansen van de pers. Zo iets kan natuurlijk ook elders gebeuren en we bevelen het gaarne in de belangstelling aan.

We hebben ook al gehoord van kleine groepen van ouders en leerkrachten, die er eens een avond samen over gepraat hebben. Dat zal op nog veel groter schaal moeten gebeuren, en het is helemaal niet nodig, dat het initiatief van de gemeenschapsbesturen uitgaat. Dat kan ook heel goed door een lid gebeuren.

Wat op het ogenblik het allerbelangrijkste is, is duidelijk te maken, dat we ook hier weer met een uitdaging te maken hebben, d.w.z. de behoefte moet blijken. Het zullen straks de ouders zijn, die er om moeten vragen en daarom moeten we hen duidelijk maken wat we willen, hoe we het gaan doen en hun steun vragen. En die steun bestaat er in de eerste plaats in, dat ze lid worden van het Centrum.

(slot van pagina 1)

haat in de harten van velen en brengt het moment naderbij, dat die haat zich een uitweg zoekt.

Rassenvooroordelen zijn een welkome voedingsbodem voor het kweken van diepe tegenstellingen. Daar is ook weer bij uitstek het vraagstuk van de menselijke waardigheid in het geding. Juist omdat zij de persoonlijkheid van de betrokkene niet erkennen treffen zij sterker dan welke kritiek het hart van de beledigde. Een eenvoudige oplossing is er voor het rassenvraagstuk niet. Juist de emotionele achtergrond maakt het tot een probleem van de eerste orde. Men zou zich daar van weerszijden meer dan tot dusver rekenschap van moeten geven.

Dit alles kan niet door plotselinge beslissingen worden gewijzigd. Hier is volhardende toewijding vereist. We kunnen het ook niet alléén, maar hebben de medewerking van zeer velen nodig. Ergens moet er een begin worden gemaakt. Anders blijft alles bij het oude, terwijl juist de kernen moeten worden gevormd om straks het nieuwe te schragen. Daarom ook is het zo belangrijk dat het afgelopen jaar in ons land werd opgericht het Centrum voor Humanistische Vorming. Dit Centrum stelt zich ten doel de mogelijkheid te bevorderen tot geestelijke vorming aan de openbare scholen ten behoeve van de buitenkerkelijke jeugd. Tot dusver was het alleen mogelijk aan die scholen godsdienstonderwijs te ontvangen. Het humanistisch vormingsonderwijs beoogt de jonge mensen in aanraking te brengen met vragen over mens en wereld, bijbelse openbaring of menselijke vermogens. Vóór alles wil het de persoonlijke zelfstandigheidszin bevorderen. Het heeft niet de bedoeling de jongeren het humanisme „aan te praten“ maar wel voor hen het humanisme aan de orde te stellen als een wijze van verantwoord mens-zijn.

De stap van de wijde internationale wereld naar dit vormingsonderwijs aan sommige scholen in ons kleine landje zal wellicht op het eerste gehoor verbazingwekkend voorkomen. Zij is dat geenszins. Bedenk wel, dat wij alléén aan die wereldproblemen niet kunnen tillen. Wel dragen wij stuk voor stuk onze medeverantwoordelijkheid daarvoor. Wij mogen die niet miskennen en oefenen die ook metterdaad uit in contacten met anderen op nationaal maar vooral ook internationaal niveau. De conferentie van Oslo was daarvan slechts één van de voorbeelden. Maar diezelfde verantwoordelijkheid vergt ook dat wij geen enkel middel tot het gestelde doel veronachtzamen, al gaat het om een ogenschijnlijk heel wat bescheiden gebied. Als zodanig mag dan gelden dit belangrijke stuk vormingsonderwijs, want bedenk wel: als wij aan de toekomst denken, is dit vooral ook de wereld van onze kinderen.

Deze nieuwjaarsbrief van het Humanistisch Verbond ging over de menselijke waardigheid. Dat is een moeilijk onderwerp, in zoverre het bereiken van een samenleving, waarin de menselijke waardigheid wordt gediend, enige schepende activiteit op alle terreinen vereist. Als er op dit punt een ei van Columbus bestond, waarom zou het dan al niet veel eerder op zijn punt zijn gezet? Het bevorderen van de menselijke waardigheid is vooral daarom een moeilijke taak omdat het een groeiproces raakt. Men moet zich geïnspireerd voelen door een idee; men moet er van jongsaf mee vertrouwd raken. De opvoeding van de jeugd mag nooit als een onbelangrijke zaak worden beschouwd. En zeker niet de opvoeding tot zelfstandig handelen en tot voortdurende verantwoording. De wereld zoals die thans reilt en zeilt is een gegeven. De tegenwoordige generatie heeft de plicht er van te maken wat er van te maken valt. De wereld van de toekomst kan misschien – en als wij het willen – betere perspectieven bieden. Want het is niet genoeg die wereld thans beter bewoonbaar te maken, maar het is tevens nodig de jeugd van nu beter toe te rusten voor de wereld van straks.

De geschiedenis van het Verbond

In juli 1946 werd, in de Aula van de Utrechtse Universiteit een congres gehouden, op initiatief van de R.K. Studentenvereniging Veritas over *Christendom en Humanisme*. Dr. J. P. van Praag hield daar een inleiding over *Autonoom Humanisme*. In de geschiedenis van het H.V. behoort ook deze redevoering genoemd te worden en wel om twee redenen. Ten eerste door de waarde van het gesprokene op zichzelf, ten tweede door het feit dat een groot en aandachtig gehoor van voornamelijk R.K. en Protestantse geleerden en studenten kennis kon nemen van de grondslagen van het moderne humanisme. De betekenis van deze rede werd door de voorzitter van het congres, Prof. Dr. Ph. Kohnstamm naar waarde geschat. De kern van het betoog lag in de volgende passage:

„Het is... dit gevoel van positieve aanvaarding... dat de humanist de kracht verleent om staande te blijven als alles valt. Voor de primitieve mens -Christen of humanist- betekent dit een naïef vertrouwen in de overwinning van het goede, voor hem die dieper schouwt wil het zeggen: in alle ondoorgroenlijkheid de zin van het bestaan ervaren.

Hierin ontdekt de mens zichzelf als persoonlijkheid, dat is als scheppende eenheid. Het scheppen echter... heeft geen willekeurig karakter, maar valt onder het ethische, esthetische en theoretische oordelen. En dit oordelen veronderstelt op zijn beurt een *waardebesef*, dat niet afhankelijk is van persoonlijke willekeur... Het is bovenpersoonlijk, maar dat betekent geenszins, dat het volgens de humanist nu ook als buitenmenselijk moet worden opgevat. Denkt hij de mens weg, dan kan hij als humanist ook het waardebesef of zelfs de waarde als zodanig, niet meer denken. Wat goed, waar of schoon zou zijn onafhankelijk van de mens dat is hem geheel onduidelijk. Wanneer de godsdienstige mens hier spreekt over Gods goedheid, waarheid, liefde, lijkt dit de humanist een fictieve verabsolutering van het menselijke. Niettemin heeft dit menselijke maar bovenpersoonlijke waardebesef ook voor hem dwingende kracht, die onafhankelijk is van historische of psychologische beschouwingen omtrent de oorsprong, betekenis of inhoud ervan, en ook onafhankelijk van de uiteenlopende oordelen waartoe het kan leiden...”

Deze rede werd als aparte brochure uitgegeven.

Na een acht maanden van grote activiteit werd op 28 en 29 september 1946 in het Jaarbeursgebouw te Utrecht, de eerste algemene vergadering gehouden, waarbij een groot aantal organisatorische en beleidsproblemen op de agenda stonden. In het hoofdbestuur kregen zitting: Dr. J. P. van Praag, voorzitter; Dr. G. Stuiveling, vice-voorzitter; I. Vijlbrief, secretaris; J. Rogge, penningmeester; Dr. J. C. Brandt Corstius, redacteur en de leden Maurits Dekker, Prof. Dr. H. R. Hoetink, H. van Laar, Dr. D. Loenen, Mr. A. Murman, Mevr. H. A. Polak-Schwarz, Prof. Dr. H. J. Pos, Ir. P. Schut, Prof. Dr. J. B. Tielrooy, Mr. J. in 't Veld, M. G. Warfemius, Mr. H. B. J. Waslander en L. de Wolff. Mr. Murman moest, wegens tijdgebrek, zijn plaats al spoedig ter beschikking stellen. Mevr. L. M. Coster-Wijsman werd in zijn plaats benoemd. Omdat Prof. Tielrooy de betrekkingen met het buitenland wegens tijdgebrek niet kon stimuleren, nam Mevr. Polak-Schwarz deze taak op zich.

In Delft werd onder voorzitterschap van J. de Heer een studentenvereniging op humanistische grondslag „Socrates” opgericht, die met een 100-tal leden begon.

Inmiddels waren de eerste publicaties, uitgaande van het H.V. of door particulieren in verschillende tijdschriften geschreven, verschenen. Van betekenis was het *Rapport van een commissie, ingesteld door het H.V., met betrekking tot het openbaar onderwijs in het algemeen*

en met betrekking tot het vraagstuk van de bijbelkennis op de openbare school in het bijzonder. In de hoofdbestuursvergadering van 27 juli werd dit rapport aanvaard.

In verband met het urgente punt van de bijbelkennis op de openbare school verklaarde dit rapport:

„Het H.V. acht het dringend gewenst, dat in het leerplan van de scholen voor middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs een vak wordt opgenomen, gewijd aan de godsdienstige, religieuze en humanistische levensbeschouwingen. In de hoogste klassen der genoemde scholen dienen daarbij ook de beginselen der filosofie te worden onderwezen.”

De grondgedachte van de openbare school die... is en wil zijn de school, waarop kinderen uit levensbeschouwelijk uiteenlopend milieu worden tezamen gebracht... omdat juist langs die weg de jonge mens eerbied kan worden bijgebracht voor de menselijke persoonlijkheid” wordt in genoemd rapport nadrukkelijk verdeeld.

Het Hoofdbestuur van *Volksonderwijs* stelde zich achter dit rapport. Op het congres, in maart in Utrecht gehouden, moest echter geconstateerd worden, dat er onder de leden van het Verbond nog geen gelijklopende mening over dit rapport bestond. De kritiek hierop, vooral van de zijde van het L.O. was scherp. Teneinde tot eenstemmigheid te komen werd de voornoemde commissie met enige leden uitgebreid.

Een eenvoudig gestelde brochure onder de titel *Had Stoffel gelijk?* bracht velen in kennis met het Verbond, terwijl, op verzoek van het H.V., door een uitgever een diepgaande studie over *Humanisme en Socialisme*, geschreven door Prof. Mr. H. R. Hoetink, als brochure werd uitgegeven. Een aantal gebundelde radiolezingen, gehouden in de rubriek *Geestelijk Leven*, kwamen eveneens in druk uit. Een boekje over Prof. Mr. Dr. Leo Polak, een erflater van onze beschaving, waarin zijn befaamde redevoering over *De zin van de dood* werd opgenomen, uitgegeven door G. W. Breugel te Amsterdam, bracht velen in kennis met deze denker. Het boekje werd door P. Spigt samengesteld en een aantal bewonderaars schreven herinneringen.

Statuten en reglementen waren vastgesteld, een contributieregeling was ontworpen, tal van sprekers bereidsden het land om het humanistische woord in de pas opgerichte gemeenschappen te doen klinken en, hoe bescheiden ook, het H.V. had zich een plaats veroverd in Nederland. Daar het Verbond met nijpende financiële zorgen had te kampen, moest besloten worden het *Mededelingenblad*, dat *Mens en Wereld* was genaamd en dat van 17 januari af wekelijks was verschenen, eenmaal in de maand te laten uitkomen. Een *Handleiding voor functionarissen der gemeenschappen van het H.V.* werd gedrukt en verspreid. Op 31 december bedroeg het aantal leden 2820, verdeeld over 21 gemeenschappen.

Op 10 december gaf het hoofdbestuur een verklaring uit inzake Indonesië, waar de volgende passage het kernpunt van vormde:

„Het (= H.B.) stelt vast, dat het het goed recht is der Indonesische volken hun lot in eigen hand te nemen, mits de door hen verlangde vrijheid geen inbreuk maakt op de vrijheid van anderen, Nederlanders zowel als Indonesische minderheden. Het kan niet twijfelachtig zijn, dat uit humanistisch oogpunt het voorgestelde accoord de voorkeur verdient boven de enige andere mogelijkheid, die, gezien de opvattingen der Indonesiërs, in feite nog over zou blijven, namelijk een oplossing door dwang en geweld. Het H.B... erkent, dat de boven uitgesproken overtuiging in haar praktische toepassing moet leiden tot het opgeven van gevestigde belangen en van voor velen dierbare gedachten, maar meent dat het humanistische beginsel, dat elk mens en elk volk het recht heeft op de mogelijkheid om zich

volledig te ontplooiën en zijn eigen aard te verwezenlijken, onvermijdelijk tot deze gevolgtrekking moet voeren.”

Daar er van enkele zijden kritiek werd geoefend op deze verklaring, vormde deze een punt van bespreking op de volgende H.B.-vergadering.

(Wordt vervolgd)



Voor hen, die hun vakantieplannen reeds maken, hieronder een overzicht van datgene, wat in 1963 wordt georganiseerd.

1 Bejaardenweken in „De Ark”

Gezien de bijzonder geslaagde weken in dit jaar worden in 1963 4 bejaardenweken gehouden en wel:

van 11–25 mei en

van 14–28 september

De prijs bedraagt f 38,50 per week, terwijl elke gast recht heeft op 1 consumptiekaart van 21 consumpties voor f 3,50.

Leiding nog niet bekend.

2 Paas-week-end op „De Ark”

Van donderdagavond 11 april t/m maandagavond 15 april het gebruikelijke paas-week-end. Prijs f 34,50 voor volwassenen, f 26,- voor kinderen van 6 t/m 10 jaar en f 17,25 voor kinderen van 0 t/ 5 jaar.

3 Vakantie op „De Ark”

Nog wel heel ver van ons af, maar thans reeds de mededeling, dat de prijzen voor 1963 ongewijzigd zijn. Vooral zij, die in het volle seizoen, d.w.z. juli/augustus in Nunspeet willen zijn, adviseren wij tijdig hun plannen gereed te maken en hun vakantie te bespreken.

U weet het: Leden van het Verbond ontvangen 10 % reductie op de pensioenprijzen (alleen voor zichzelf).

4 Zomerkampen voor de jeugd

De buitenwerkcommissie van het Humanistisch Verbond organiseert in 1963 de volgende kampen:

a *Kinderkamp 10–13 jaar* te Elspeet in „de Korenbloem”, en wel van 20–27 juli.

Prijs: f 42,- incl. f 2,- zakgeld.

Opgeven bij de leiding, de heer en mevrouw J. Weggelaar, Erasmusgracht 23-III, Amsterdam. Tel. 020 – 8 39 19.

b *Jongerenkamp 13–15 jaar* te Beek (Gem. Bergh), bij Zeddam van 3–13 augustus en van 14 tot 24 augustus.

Het eerste kamp staat onder leiding van de heer P. van Soelen (Bilthoven); het tweede onder leiding van de heer en mevrouw E. R. Veuger (Zaandam).

De prijs bedraagt f 50,- per 10 dagen.

Opgave van deze kampen bij mevrouw E. Plettenberg-Sweid, Saffierstraat 76-I, Amsterdam. Tel. 020 – 73 83 69.

c. *Een zoekkamp voor 13–15-jarigen is in voorbereiding.*

d. Bij voldoende deelname is er van 17–31 juli een *trektocht* voor 16–17-jarigen naar Luxemburg.

De prijs is geraamd op ± f 90,- voor 14 dagen. (Max. aantal deelnemers is 12).

De leiding wordt nog nader bekend gemaakt. Opgave hiervoor bij mevrouw E. Plettenberg-Sweid, Saffierstraat 76-I, Amsterdam. Telefoon 020 – 73 83 69.

Nieuws uit de gemeenschappen

In *Hoorn* een discussie-avond tussen ds. Hendriks uit Hauwerd en dr. Prins uit Den Haag, met als uitgangspunt het boek van Szczesny: „De toekomst van het ongelooft”. Het Dagblad voor West Friesland maakte er een goed verslag van.

Leeuwarden heeft in de clinch gelegen met de hoofdredacteur van de *Leeuwarder Courant*, de heer Piebenga n.a.v. een toespraak van de voorzitter van de Tweede Kamerfractie van de P.v.d.A., prof. Vondeling op de jaarvergadering van de Humanistische Werkgemeenschap van die partij. Dat is niet de eerste keer, dat de humanisten in het blad van de Friese hoofdstad worden aangevallen, maar ze geven dan ook meestal prompt lik op stuk, zoals ook nu.

In het blaadje van *Almelo*, behalve het gebruikelijke nieuws dat wel bewijst dat ze daar op de goede weg zijn een beschouwing over de cijfers van de volkstelling. 28 % van de inwoners behoort tot de buitenkerkelijken.

Hilversum heeft zich bezig gehouden met de Bijbel. Vijf bijeenkomsten, waaronder een forum met een katholiek, een protestant en een humanist. Daarnaast een lezing over Vondel en de Bijbel, een beschouwing over het gezag van de Bijbel, een inleiding over muziek, door de Bijbel geïnspireerd en tenslotte de invloed van de Bijbel op Rembrandt. Met deskundigen en van de kant van de toehoorders een bijzonder grote belangstelling. En op 22 december een Midwinterfeest, waarbij o.a. een cabaretgroep van jonge leden zich presenteerde.

In *Voorburg/Rijswijk* als van ouds een hele reeks samenkomsten en een toenemende belangstelling voor de gespreksgroepen.

Omdat als er iemand in *Nieuwe/Niedorp* naar een ziekenhuis moet, dat in Alkmaar is, en men die gemeenschap niet altijd wil lastig vallen, heeft men besloten dat twee leden zich daar in het bijzonder mee gaan belasten.

Dordrecht is op bescheiden schaal met een eigen bibliotheek begonnen. Maar de nieuwe uitgave: „Rede en religie in het humanisme” vers van de pers, zit er al in, dus de zaak is bij. Deze keer heeft men er ook voor gezorgd, dat

de gedetineerden een kleine Kerstattentie kregen.

In *Bussum* een feestelijke bijeenkomst om de Kerstdagen te beginnen, met een goede toespraak van voorzitter Saalborn, muziek en voordracht.

Den Haag, zoals gewoonlijk ijverig en voor elk wat wils. En als bijzonder evenement een soort bazar om de HJG van een bescheiden inrichting van haar nieuwe honk te voorzien. Er bleef nog wat babygoed over, dus wie er om verlegen mocht zitten kan nog terecht.

Vlaardingen heeft er een nieuwe gespreksgroep op poten gezet en de eerste bijeenkomst werd geleid door de opper-gespreksleider, ons H.B.-lid de Leede.

Onze leden in *Beverwijk* zoeken het hoog, de bijeenkomsten worden op de bovenste verdieping van de torenflat gehouden en die is, als we ons niet vergissen 12 etages. Maar er is een lift. En wat belangrijker is, er wordt aan de oprichting van een jeugdgroep gewerkt.

In *Hengelo* heeft de onlangs gevormde damesgroep al meteen een praktische taak op zich genomen, wie een oppas nodig heeft kan daar terecht. En ze zorgen ook dat de zieken niet vergeten worden.

En om de reeks te besluiten, in *Zeeland* heerst ook een grote activiteit, dat kan tenminste geconcludeerd worden uit het gemeenschappelijke mededelingenblad. We vinden het vier van de verjaardag van *Goes* in het huis van de voorzitter, waardoor het echt het karakter van een familiefeest kreeg, een prima uitvinding, die we ook andere kleine gemeenschappen graag aanbevelen.

In *Leiden* worden medewerkers gevraagd voor iets nieuws. Vele malen worden uit alle delen van het land patiënten in het Acad. Ziekenhuis opgenomen en de familieleden moeten dan, als de toestand critiek is, enige dagen in de buurt blijven. De ervaring heeft geleerd, dat dikwijls juist deze mensen behoefte hebben aan geestelijke steun en ze kunnen dan het beste in een gezin worden opgenomen. Men poogt nu daar-

voor de gastvrije adressen te vinden. Hopenlijk slagen ze er in.

In *Heerlen en Brunssum* waren weer enkele Duitse geestverwanten te gast. We zagen in het blad van onze Duitse zusterorganisatie een verslag en een foto, en het scheen een plezierige ontmoeting te zijn geweest.

Tweeduizend oliebollen lijken ons wel heel veel, maar *Amsterdam*, d.w.z. een aantal vrouwelijke leden hebben ze dan toch maar gebakken voor de gedetineerden. Ook een stuk praktisch humanisme, waar je niet eens „geleerd” voor behoeft te zijn, zoals wel eens t.a.v. het H.V. wordt beweerd. Overigens ten onrechte.

Rotterdam, evenals enkele andere gemeenschappen had een bijzondere voordrachtavond met mevr. Lisbeth Sanders. Vooral voor de ouderen een hernieuwde kennismaking.

Onze vrienden in *Breda*, niet geheel tevreden met de gang van zaken, hebben overleg gepleegd wat er gedaan moet worden, om de gemeenschap te behouden en uit te breiden. Of het zal lukken dient te worden afgewacht, in elk geval hebben de leden het bestuur wat meer steun toegezegd.

Het hoofdbestuur besprak...

in zijn vergadering van 24 november allereerst de stand van het ledental, waarbij een kleine groei kon worden geconstateerd. Dit was eveneens het geval met de verschillende periodieken.

Een uitvoerige discussie vond plaats over de door het Dagelijks Bestuur voorgestelde plannen tot oprichting van een opleidingscentrum. Hoewel er reeds op beperkte schaal tezamen met het Thuisfront thans een opleiding aan de gang is, wordt een regelmatige leergang, vooral in verband met de noodzaak om over vormingsleiders voor het onderwijs te beschikken, een dringende noodzaak. Het hoofdbestuur machtigde het D.B. om met de uitvoering der plannen verder te gaan.

Mededeling werd gedaan van de ontwikkeling van het Centrum voor Humanistische Vorming en van de activiteiten om het aantal deelnemers te vergroten. Eveneens ter sprake kwam een resolutie welke door de Humanistische Jongeren Gemeenschap aan de Portugese Ambassade zou worden aangeboden om te protesteren tegen het vasthouden van politieke gevangenen. Een uitnodiging tot het bijwonen van een conferentie van de Studenten Vereniging op Hum. grondslag, welke in Driebergen zou worden gehouden werd aanvaard.

Het H.B. nam kennis van een brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen als antwoord op een verzoek van het H.V. om zendtijd voor televisie-uitzendingen te verkrijgen, welk antwoord de zaak naar een later stadium verwees i.v.m. het aan de gang zijnde onderzoek.

Een wijziging van de Statuten van de Stichting Socrates werd goedgekeurd, evenals de benoeming van een drietal raadslieden voor de Inrichtingen voor Justitie en de herbenoeming van alle reeds in functie zijnde raadslieden in de verschillende sectoren van de geestelijke verzorging.

Het ontwerp voor de Nieuwjaarsbrief 1963 werd onder de loep genomen en met enkele wijzigingen aanvaard. Tenslotte werd geruime tijd gesproken over de situatie t.a.v. het vraagstuk van de doelstelling van de algemene school en de hierover reeds jaren plaatsvindende onderhandelingen met hervormden en vrijzinnigen. Een publicatie hierover is binnenkort te verwachten.

Aangezien het hoofdbestuur niet meer in 1962 bijeen zal komen, sloot de voorzitter deze laatste zitting met de beste wensen voor het nieuwe jaar.

Nieuws uit de gewesten

Niet zo erg veel deze keer, althans geen opzienbarende dingen. Dat *Zuid-Holland-Noord* op Hemelvaartsdag 1963 een landdag in Rotterdam wil organiseren vermeldde we reeds. Intussen zijn de plannen in een verder stadium gekomen en het ziet er naar uit, dat ook het buurgewest Zuid meedoet.

Voor wie Rotterdam niet kent, een goede gelegenheid om er dan naar toe te gaan. Er is daar meer te zien, dan de havens, hoe boeiend ook. Weet u, dat deze stad zich zo snel uitbreidt, dat geen enkele echte Rotterdammer er nog de weg weet? Maar als u op bezoek komt, staan speciale gidsen klaar. U hoort er binnenkort meer over.

Eveneens in gewest Z-H-Noord was er op 17 november een najaarsdag voor de besturen en hun familieleden in dit gewest. Delft trad op als gastvrouw en dat het goed was, bewijst het volgende verslag:

Het oorspronkelijke plan van Delft vond geen doorgang door ziekte van degene, die de voordracht zou houden. Daarna heeft men het karakter van de avond gewijzigd en er een informeel samenzijn van gemaakt voor de diverse bestuursleden met echtgenoten uit de ver-

schillende gemeenschappen. 's Middags hebben wij na aankomst en thee in de Hertehorst, even buiten Delft, een bustocht gemaakt door de nieuwe T.H. wijken, welke niet alleen bijzonder plezierig, maar ook zeer instructief was. Mevrouw Grabijn en mevrouw Jansen hadden er voor gezorgd, dat niet alleen de inwendige mens zeer goed werd verzorgd, maar dat wij een alleraardigste blijvende herinnering mee konden nemen, twee voor elke gemeenschap, in de vorm van een vaasje met embleem en datum. Nog een derde lid van de familie Jansen was in de Delftse activiteiten betrokken door zijn optreden in het vioolduo, onderdeel van de muzikale omlijsting. De gramfoonmuziek, welke ten gehore werd gebracht vormde een ongekend mooie achtergrond voor de fraaie, ongemene dia's van voorzitter Dimmendaal. De situatie in Gouda is uitvoerig toegelicht door zowel mevrouw als de heer Zanen, de conclusies n.a.l. hiervan vindt u in de convocatie voor de 23ste november terug. Het unieke punt van samenkomst en de perfecte organisatie van Delft hebben het doel van deze bijeenkomst doen slagen, wat betreft zowel het contact scheppen bij de gemeenschappen als het samen denken over het moeilijke stadium van Gouda.